

YU ISSN 0350-6452

6

ЛИКОВНА
УМЕТНОСТ

6

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

Год. IV бр. 6 1979

СПИСАНИЕ НА ДРУШТВОТО НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА УМЕТНОСТА
ОД СРМ, СКОПЈЕ

Редакциски одбор:

Проф. Димче Коцо
Д-р. Константин Петров
Д-р. Коста Балабанов
Д-р Блага Алексова
Д-р Петар Миљковиќ—Пепек
Д-р Борис Петковски
Антоние Николовски
Љубица Дамјановска
Загорка Расолкоска—Николовска

Одговорен уредник
Антоние Николовски

Техн. уредник
Д-р Коста Балабанов

Јазична редакција
Евтим Манев

Коректор
Спиро Ристиќ

Зборникот се печати со средства на Републичката заедница за култура
и Друштвото на историчарите на уметноста од СРМ

Адреса: Музеи на Македонија

Печати Граф. завод „Гоце Делчев“, Скопје, Тираж 1 000 примероци

СО Д Р Ж И Н А

	стр.
1. Проф. д-р Константин Петров, Кон отворање на прашањето за соодносот меѓу светителските култови и уметничкото влијание кај спомениците во регионот на Јужен Балкан — — — — —	3
2. Соња Абаџева Димитрова, Македонското современо сликарство во шестата деценија — — — — —	13
3. Велимир Величковски, Новооткриени документи за вајарот Ефтим Андонов од Куманово — — — — —	33
4. Велимир Величковски, II Две платна од Апостол Христов-Фрчкоски	37
5. Љ. Дамјановска, „Нерешки мајстори“ — — — — —	41
6. Ирина Субовиќ, Борис Петковски „Откривања“ — — — — —	43
7. Алексоска Захаринка, Хронологија на настани од областа на Македонските современи ликовни и применети уметности (Јануари 1978 — септември 1979) — — — — —	47

ВЛАДИМИР ВЕЛИЧКОВСКИ

II

ДВЕ ПЛАТНА ОД АПОСТОЛ ХРИСТОВ-ФРЧКОСКИ

Во Скопје, во приватна сопственост, се наоѓаат две платна со големи димензии, мошне оштетени при пренесување, што не е пречка за согледување на извесните ликовни вредности што ги имаат овие дела.

Тоа се платна на **Апостол Христов** еден од авторите од познатото семејство на зографи и резбари **Фрчкоски** од Галичник.

Во случајов се работи за дела со световен карактер, поточно, за порачки што требало да ги освежуваат сеќавањето и врската со родниот крај и да ја задоволат желбата на младата граѓанска класа од крајот на XIX в. да има свој портрет. Двете платна тука ја играле улогата на фотографијата, со верно претставување на мотивот.

Панорамата на Галичник е насликана со маслени бои на платно, лакирано, со димензии 4x3 м, претставувајќи ги со топографска точност распоредот и изгледот на куќите и местото каде што се поставени. Ако може да се претпостави дека оваа панорама на Галичник е работена според некоја фотографија, може со иста толкава сигурност да се претпостави дека авторот „на живо“ ја работел, поточно, ја скицирал сликата. Композицијата на делото и распоредот на масите е широко, монументално замислен, што во извесна мера го наметнувал мотивот, но и порачувачот веројатно сакал да покрие цела видна површина. Како и да е, авторот солидно ја завршил својата работа со јасно и чисто поставени површини, помалку со декоративно и суво третирање на природата, за што е причина, со еден дел, и самата конфигурација на месноста. Тука може да се сретнат со чувство насликани флуидни пиктурални партии на преовладувачките сино-зеленикави тонови.

Може уште еднаш да повториме дека основната цел е задоволена, а тоа е: точно и верно претставување на мотивот, во што се исцрпуваат сите други барања и преокупации.

Апостол Христов-Фрчкоски „Панорама на Галичник“
(масло на платно, 4x3 м., 1917. (?))

Оние што го познаваат Галичник од порано, со сигурност тврдат дека сликата е направена во 1917 г., имајќи ги предвид претставените куќи, самата месност и промените што настанале со текот на времето. Авторот на сликата е потпишан кон средината на десната страна од платното, при што годината на сликањето, поради оштетеноста, може само да се насеќава и претпоставува.

Другото платно е насликано со маслени бои, лакирано, со димензии 1,19x1,72 м. Тука се претставени Аврам Чаловски и неговата жена во поза, што зборува за нивната висока имотна положба, со точно пренесена галичка носија. Ликовите се пластично доловени, со живо насликани раце, околу што авторот малку се мачел, но кои со својата нежност и зачуваност зборуваат за претставените ликови.

Освен по усните кажувања што упатуваат на тоа дека и ова дело кое не е сигнирано, му припаѓа на Апостол Христов, може со извесна сигурност да се тврди преку аналогии во поглед на сликарскиот приод и третман. И во двете дела се уочливи позата и декоративното претставување, со што и овој автор не можел да избегне извесни елементи на академскиот реализам.

Наспроти тоа што и овој автор е самоук и што бил член на некоја сликарска тајфа, може да се каже дека сликарскиот занает, анатомските познавања и цртежот се задоволително совладани, со извесно чувство за атмосфера и перспектива во прикажувањето на

Галичник, или во доловувањето на самоуверениот и надмен израз на богатиот трговец и неговата жена.

Оштетувањата се поголеми на платното на кое е насликан Галичник. Конзерватор-специјалист сигурно поточно ќе ја утврди технологијата на сликањето, што ќе биде основа за зачувување на оштетеното дело. Тенкиот слој закоравена боја од превиткување почнал да се лупи и отпаѓа.

Апостол Христов-Фрчкоски „Аврам Чаловски и неговата жена“, (масло на платно, 1,19x1,72 м.)

Овие две платна, иако поскупо во однос на другите зачувани дела од тој период, се извесен прилог за проучувањето на периодот на зографството кај нас во XIX и почетокот на XX в.

RÉSUMÉ

DEUX INFORMATIONS

I

SCULPTEUR INCONNU

Un matériel d'archives assez important a été conservé à Skopje sur Eftim ANDONOV, sculpteur inconnu jusqu'à présent, né en 1885 dans le village de Gradište, région de Kumanovo, et mort en 1926 à Ruse (Bulgarie). Vu qu'il s'agit d'un sculpteur de talent qui, de surcroît fut à l'époque le seul à posséder une formation artistique, l'oeuvre et la vie d'Eftim Andonov méritent d'être étudiées encore.

23 petites cartes avec des reproductions de ses oeuvres, 155 cartes postales qu'il a envoyées ou qu'il a reçues, 7 faire-parts de décès illustrés différemment, un certificat de naissance délivré par les autorités turques, un passeport d'alors, en ture également, 10 de ses photographies — en groupe ou en seul, le certificat d'études de l'Ecole des arts et du dessin industriel, une oraison funèbre tapée à la machine, une autorisation à exercer le contrôle dans les écoles et une revue, „Menuiserie moderne“, de 1926 publiée à Ruse.

II

DEUX TOILES D'APOSTOL HRISTOV FRČKOSKI

A Skopje se trouvent deux toiles d'Apostol Hristov, faisant partie d'une collection privée. Apostol Hristov appartient à la célèbre famille de zoographes et de sculpteurs en bois Frčkoski de Galičnik. Une toile (4x3 m) présente Galičnik avec une exactitude topographique, avec toutes ses maisons et tous ses chemins, et l'autre — des figures-portraits, d'Avram Čalovski et de sa femme.

Il y a des indications que les deux toiles datent de 1917, mais vu leur état détérioré, une conservation appropriée s'impose.

